

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שבנות מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

הכשר

מאכלים

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמודם
"תקופת חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

326

דיני הכשר על מאכלים | פרשת ויקהל - שקלים תשפ"ד

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

אוכל בשר

השגחה על מאכלים

א. התקבל בכל תפוצות ישראל שאין אדם אוכל מאכל הנקנה מאחרים אלא אם כן האוכל עומד תחת השגחה ע"י רב או ועדת רבנים וכדומה שמעידים על כשרותו של האוכל ומרכיביו, ולכן כשקונים אוכל כשר או כשסועדים במסעדה או אצל סעודה גדולה והאוכל מסופק ע"י שירותי קייטרינג וכדומה תמיד צריכים לוודא שאכן האוכל נמצא תחת השגחה של רב או ועדת כשרות מהודרת.

ב. לא כל המסומן כשר, כשר. אמנם קיים בלבול גדול בסטנדרטים של כשרויות השונות, ובפרט כשנוסעים למקומות שונים שאינם מקומיים ולא ידוע את הרקע והרמה של הכשרויות השונות. וכן הרבה באים לא"י וחושבים שכל המאכלים שנקנים אצל יהודי הם כשרים מאחר שכאלו היא מדינה יהודית ששומרת תורה ומצוות, אבל למען האמת, הדבר רחוק מן המציאות, וכבר כתבנו על נושא ההשגחה וכללים לדרג כל מיני הכשרים (עי' גליון 259), כדי לשפוך קצת אור על נושא רגיש זה, וכאן נחזור ונכתוב, בכלל מהו המקור לצורך של 'הכשר'.

ג. כמו כן קיימים הרבה מיני מוצרים שבני אדם מכינים בבתים למכירה ומוכרים אותם בלי שום הכשר, והשאלה היא האם יש להם על מה לסמוך, ויבואר.

הצורך בהכשר על מאכלים

עד אחד נאמן באיסורים

ד. כלל הוא בתורה, שעד אחד נאמן באיסורין (גמ' גיטין דף ב' ע"ב), ופירש"י שהרי האמינה התורה לכל אחד ואחד מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה ועל ניקור הגיד והחלב ע"כ, וילפינן לה מקרא "וספרה לה" שנאמנת לומר שהיא טהורה (גמ' כתובות דף ע"ב ע"א), ולכן אם בא איש ישראל נאמן, בין איש ובין אשה האומר על דבר שהוא כשר הרי הוא נאמן בזה, ואינו כעדות על דבר שבערוה או דבר של ממון שצריכים שני עדים, אבל לא כל אדם נאמן מדין עד אחד נאמן באיסורין וכיבואר.

אדם חשוד או סתם אדם

ה. אדם חשוד. אדם החשוד באכילת דברים האסורים בין אם הוא חשוד באכילת דברים האסורים מן התורה ובין אם הוא חשוד באיסור דרבנן, אין לסמוך עליו לקנות ממנו מאכלים ולגבי כשרות המאכלים, אם מתארח אצלו לא יאכל מדברים שהוא חשוד בהם (ש"ע י"ד סי' קי"ט ס"א), וכן אדם שמחלל שבת בפרהסיא או עובר על אחת מן העבירות אינו נאמן (ש"ע ס"ז).

ו. סתם אדם. נחלקו הפוסקים בסתם אדם מישראל שאינו חשוד אלא שאינו מכירו שהוא מוחזק בכשרות, האם אפשר לקנות ממנו מאכלים שיש בהם חשש איסור. י"א שיש לסמוך על סתם ישראל שאינו חשוד (רש"י, ראב"ד, טור, סתימת השו"ע שם כמבואר בש"ך סק"א, פ"ח סק"א), אולם באופן שיש אמתלא לחשוש בדבר ואין האיש ידוע כמוחזק בכשרות, חוששים להחמיר לכו"ע (כנה"ג בה"ג על הטור אות ט').

ז. אמנם יש הס"ל שסתם ישראל אין סומכין עליו אלא אם כן מכירים אותו שהוא מוחזק בכשרות (רמב"ם הובא בדרכ"מ) וכן פסק הרמ"א שאסור לקנות אפילו ממי שאינו חשוד רק שאין מכירין אותו שהוא מוחזק בכשרות (רמ"א שם), ובפרט שאנו רואים קלקול הדורות ולא אכשר דרי (ט"ז סק"ב).

מוחזק בכשרות

ח. מוחזק בכשרות. לכן הסכימו הרבה פוסקים שאין לקנות בשר, יין חלב ופת אלא ממי שמכירים אותו שמוחזק בכשרות, שאל"כ יש לחוש שמא המוכר חשוד על לפני עור, וכן ראוי לנהוג בזמן הזה (רמ"א שם, פרי תואר סק"א, חכמת אדם כלל ע"א דין א') ועפ"י נקטו הרבה אחרונים שבזמן הזה טוב לחוש לדיעות אלו שלא לקנות ממי שאינו מוחזק בכשרות.

ט. גדר מוחזק בכשרות. כתבו הפוסקים שגדר מוחזק בכשרות הוא כל שמתנהג על פי דת ישראל, מניח טלית ותפילין ומתפלל ג' פעמים ביום, נוטל ידי לאכילה ומנהיג את בני ביתו בכשרות, הרי זה נחשב על פי התורה כאיש יהודי שמוחזק בכשרות, אבל אין הכוונה שהוא ירא שמים מרבים וחסיד וצדיק וכדומה, ואפילו אם הוא חשוד שבאחד מפרטי המצוות אינו מתנהג כדת ישראל מפני קלות הדעת וכדומה, מ"מ להלכה דנים אותו כמוחזק בכשרות (ערוך השלחן סי"א הובא בדרכ"ט סק"ו).

'תקנת וועד ד' ארצות' שצריכים 'הכשר'

וועד ד' ארצות

י. באירופה בתקופה של לפני חמש מאות שנה, כל עניני הקהילות התנהלו ע"י גוף עליון מרכזי 'וועד ארבעה ארצות', תחילה במדינת פולין ואח"כ במדינת ליטא, שהיה מורכב מנציגי הקהילות, פרנסים, דיינים ורבנים (כגון בעל שו"ת שארית יוסף, שו"ת משאת בנימין, המהרש"א, הב"ח, בעל כלי יקר, בעל הלבושים, בעל תבואת שור, הסמ"ע, מהר"ם מלובלין ועוד). הוועד התאסף פעמיים בשנה [בזמן הירידים הגדולים שהתקיימו אז, בחורף ביריד גראמניץ בעיר לובלין ובקיץ ביריד יערסלאב] והם עשו תקנות והנהגות לטובת הקהילות ושיפוטים בין יחידים ורבים, ופיקחו על עניני הציבור, וגם ניהלו מיסים ויצגו את הקהילות היהודיות בממשלות שונות וכדומה, והכל היה נרשם בפנקס כך שהתקנות קיבלו תוקף.

'מוכר צריך הכשר'

יא. אחד מהתקנות של הוועד [בשנת שני"ה] היה שלא לקנות שום מאכל או יין אפילו ממי שמוחזק בכשרות, אלא אם כן יש ביד המוכר תעודת כשרות מהאב"ד או רב שנעשה בהכשר (פנקס ועד הארצות מ"ז משנת ס"ז).

יב. לא פלוג. התקנה היתה על כל אחד ואחד, ואפילו מי שמוחזק בכשרות שמותר לכתחילה לאכול בביתו או לקבל אוכל ממנו במתנה, מ"מ כשמוכר מאכלים לאחרים צריך לקבל כתב והכשר ומשום לא פלוג, כדי שלא יצטרכו לדון על כל אדם אם הוא באמת ירא שמים וכדי שלא יבואו להקל באנשים שאינם יראים ושלמים (תשובות והנהגות ח"ב סי' שע"ז).

יג. נוגע לעצמו. עוד טעם מבואר בפוסקים בתקנת ד' ארצות, משום שאדם נוגע אצל עצמו כשזה מגיע לממון ויש חשש שילך שולל אחרי תאוות הממון אף שלא במתכוון ויורה היתר לעצמו בדברים שכרגיל לא היה מיקל בהם, ולכן תיקנו שהמוכר לאחרים צריך שיהיה לו כתב הכשר, באופן שהרב ישגיח על הנעשה ובזה ניתוסף נאמנות על המאכלים שהם אכן כשרים (נהרות איתן ח"ב סי' ל"ח).

יד. על אף שכבר מלפני כשלוש מאות שנה התבטל התוקף הממשלתי של הוועד מטעם הממשלה, וגם חומר התקנה עם חרם חמור התבטל, מ"מ התקנות שתיקנו שתכליתם לחיזוק, לתיקון ולגדור גדרים לטובת הציבור, לא התבטלו, והפוסקים המשיכו את תוקפם גם לאחר שהתבטל הוועד עצמו היות שהם נתקנו ע"פ הגיון (בית הלל סוף סי' ס"ה, בית לחם יהודה ריש סי' קי"ט הובא בדרכ"ט סק"ז, בית לחם יהודה סק"ב).

טו. בזמנינו עבר תעשיית המזון כמעט באופן מוחלט לבתי חרושת ומפעלים גדולים ברחבי העולם, שלפעמים מנוהלים ע"י יהודים אבל לרוב הם בבעלות נכרית וגם הפועלים נכרים, ונמצאים בכל רחבי העולם והיהודים מזמינים ייצור כשר, ולכן יש צורך מעיקר הדין להכשיר ולהגדיל פס ייצור שבו מייצרים את האוכל והכלים ולהכין את בית החרושת לייצור כשר. וכיון שכן, פשוט הוא שצריכים משגיחים, כח אדם מוכשר ומיומן, ורבנים להשגיח על כל הייצור מתחילה ועד סוף לוודא שהכל יוצא כדת וכדין בלי תערובות או בליעות ממאכלות אסורות, ומוצרים אלו מפוקחים ע"י גופי כשרות למיניהם.

טז. **ידע טכני.** חוץ מזה שצוות המשגיחים והרבנים צריכים לדעת את ההלכות הנחוצות באיסור והיתר, גם צריכים לשלוט באופן בהיר בידע והבנה כפי הדרוש בטכניקת הפעלת המכונות המשוכללות והקטטורים הנמצאים בתעשיית המזון ובכל שטחי המפעל, כדי שיוכלו לעמוד על הדברים הנעשים, ועל פסי הייצור, בפרט כשיש כמה פסי ייצור שפועלים במקביל באותו מפעל, ולוודא שאין בהן שום חשש איסור.

ייצור מזון בבית פרטי

יז. **לא למכירה.** כשאחד מכין אוכל בביתו ורוצה לשלוח למישהו, או שעושה קידוש בבית המדרש ומגיש אוכל שנעשה בביתו, אזי כשהאדם מוחזק בכשרות (לעיל אות ח) אין צריכים הכשר על מאכליו, מאחר שעד אחד נאמן באיסורין (אות ד) ואין המאכלים עומדים למכירה, הרי שאין לו שום נגיעות, וכמו כן הדין כשמקבלים משלוח מנות בפורים ממישהו. יח. וכמו כן הדין כשאוכלים אצל מישהו שמוחזק בכשרות בביתו, אין צריכים לחוש אולי אין המאכלים כשרים, שהרי הוא מוחזק בכשרות. יט. **'עד אחד' ידוע.** אע"פ שעד אחד נאמן באיסורין (אות ד) אבל זה רק כשיודעים ומכירים את העד אחד, אבל כשלא מכירים אותו כלל, אי אפשר לסמוך על כלל זה.

כ. **למכירה.** אכן כשאדם מכין מזון בביתו כדי להרוויח כסף ומוכר את המוצרים מביתו או שמספק לאחרים באופן מסחרי, הרי זה בכלל התקנה של 'וועד ארבעה ארצות' (לעיל י"א) וצריך הכשר ופיקוח על המאכלים וגם מכתב מרב או מורה הוראה כדי להעיד על זה, ואפילו במי שמוחזק בכשרות והוא משום לא פלוג (אות י"ב).

כא. **מכין בכמות קטנה.** לכאורה משאך אינו מתעסק בזה כסחורה, רק לפעמים קורה שמכין דברי מאכל ומוכרם לשכניו ומיודעיו או לבני הכולל וכדומה, כל שמכירים את הבית באופן אישי שמוחזק בכשרות, יש לסמוך עליהם גם בלי פיקוח, שהרי הם לא עושים את זה בדרך מסחרית רק בכמות קטנה (נהרות איתן ח"ב סי' ל"ח).

כב. **כמות גדולה.** אבל כשהם מכינים כמות גדולה ומפרסמים עצמם כעסק ומקום שאפשר להזמין אוכל, ומספקים לכל אלו שמזמינים אצלם גם כשאינם מכירים אותו, הרי זה נכלל בתקנת וועד ד' ארצות שאין לקנות מהם אלא אם כן מחזיקים מכתב מרב או מורה הוראה.

כג. **הזמנה ממרחק.** היום נפוץ שבני אדם מזמינים אוכל מוכן ממרחק כגון בני חו"ל מזמינים אוכל בא"י למינס טובים או לשלוח לילדיהם הגרים בירושלים אחרי לידה, לקידוש או לסתם ארוחת בוקר באופן שאין על זה שום הכשר ולא יודעים בכלל מי הם המכינים את המזון, והדבר פרוץ לגמרי, והוא מהדברים הצריכים חיזוק.

כד. כבר העלנו את הנושא לפני שנתיים, ומאז יצא מכתב מרבנים בעיר לייקוואד לעורר ולחזק את הענין ולגדור גדרים, וזה בעצם נוגע לכל הקהילות היהודיות בכל העולם.

מפיק אירועים [Party Planner]

כה. כשבעל שמחה ובני ביתו מכינים כמה דברים לקידוש כשמארח את שכניו וידידיו או למתפללי בית הכנסת, וכל מוצרי המזון יוצאים ממטבח של הבעל שמחה ומכירים אותו, אזי סומכים עליו כשיודעים עליו שהוא מוחזק בכשרות. וגם כשאישי אמיד מזמין קייטרינג עם השגחה לאירוע, וההשגחה לוקחת אחריות לא רק על הנעשה במטבח אלא גם על עצם האירוע (עי' מש"כ אודות זה בגליון 259 אות ל"ד), אז שוב יש לסמוך על זה.

כו. **מתכנן מסיבות.** אבל היום נפוץ מאד לקחת 'מפיקי אירועים' שהם אחראים על הכל, גם על השכרת ציוד, כלים, וילונות, תפאורה וכדומה, וחוץ מזה, נפוץ שהם אלו שגם מזמינים את כל האוכל מכל מיני בתי פרטיים כגון מגשי בשר [meat boards], מגשי דגים [fish boards], מגשי פירות או ירקות, סידורי שוקולד, ומתעוררת השאלה על מי אנו סומכים כשאנו אוכלים באירוע כזה. האם המפיק אירועים הוא נהיה גם 'הרב המכשיר', האם הוא העד אחד שאנו סומכים עליו, הרי גם הוא אינו מכיר את מי שהכין את המאכלים מבחינת כשרות, הוא רק יודע שמגישים אוכל טוב ומפואר.

כז. והנה, כל זמן שהצרכנים מזמינים מזון ממכני אוכל בלי השגחה, או שמתמשים במפיקי אירועים להזמנת אוכל מאנשים פרטיים, ואין דרישה שיהיה רק עם השגחה, הרי אין להם סיבה להקפיד לקחת איזה השגחה מרב או מורה הוראה, שהרי הם מרוויחים בין כך את הכסף, וכל זמן שאנשים קונים את מאכליהם, הם ממשיכים למכור ולהתפרנס.

כח. ולכן האחריות הוא על הלקוחות להתעקש על השגחה, וההתעוררות צריכה לבוא מבעלי השמחה ומאלו שמזמינים אוכל מוכן עם החלטה שלא מזמינים אוכל לאירוע מאנשים פרטיים אם אין עליהם השגחה, ולא קונים אלא ממי שמחזיק מכתב כשרות' בידו המעיד על פיקוח המוצרים.

כט. וכן לפני שמזמינים אוכל ממרחק, לקידוש, לאירוע, לשבע ברכות, לברית או פדיון הבן, יש ללקוח לשאל מהמוכר אם יש לו איזה 'הכשר', ולא להזמין כשאינו שום מכתב או השגחה של רב, שהרי כל זמן שהקונים ממשיכים להזמין ולקנות המוצרים בלי הכשר, אין המוכרים מרגישים צורך לקבל פיקוח כלל. והוא מהדברים הצריכים חיזוק ושלאחרונה נפוץ מאד ויש לזולל גמור בדבר.

ל. **תקנת בית המדרש.** וכן יש לכל בית מדרש לעשות תקנות בבית מדרש, שאסור להפיק אירוע ע"י חברת קייטרינג בלי הכשר, וכן אסור למפיק להביא אוכל מבתיים שאין להם פיקוח מרב.

כל המוצרים בד"ץ

לא. ישנם הרבה אנשים שמכינים מאכלים בביתם כגון, מיני מזונות לקידוש, עוגיות, קוגל תפוא, קוגל ירושלמי, הערינג, ארבע'ס, גאלע, דיפ'ס, סלטים, עיצובי פירות, מיני שוקולד וכדומה, וכותבים על האריזה במדבקה 'כל המוצרים בד"ץ' ומוכרים את מוצריהם בחנויות, במכולות ו'במקוה געשעפטען' או ע"י משלוחן ישיר לבית הלקוח, ואנשים סומכים על זה לקנות בחושבם שמה כבר יכול להיות כשכל המוצרים בד"ץ.

לב. והאמת אינה כן, שהרי גם בשר בד"ץ שנתערב עם חלב בד"ץ נהיה אסור באכילה, וכן כשלא הופרש חלה כדן מעוגיות, עוגות, חלות, מקמח עם הכשר בד"ץ נעשית מאכלות אסורות, וכן פירות וירקות עם תולעים בהכשר בד"ץ אסור מן התורה לאכול, וכן בשר בד"ץ שנתעלם מן העין, או ביצים ובצל בד"ץ שלנו לילה בלי שום תוספת נאסרים באכילה. וכנהנה וכנהנה רבו המכשולות בכל מיני מאכלים כשסומכים על מאכלים שנעשו בבתיים פרטיים בלי שום פיקוח, גם כשכל המוצרים בד"ץ.

פיקוח על מוצרי בית

קושי להשגיח על מוצרי בית

לג. אחרי שהארנו בצורך על פיקוח במוצרים שמכינים בבית, מ"מ באופן מעשי קשה לפקח על הנעשה במטבח פרטי בתוך הבית, הן מצד הגישה אליו בזמנים שונים, הן מצד הפרטיות של בעל הבית, והן מצד הפרדה בין כלי מטבח לצורך פרטי ובין הכלים המיועדים למוצרי מכירה, ולכן בדרך כלל גופי וועדי כשרות המהודרים לא יעניקו הכשר למאכלים המיוצרים בבית.

לד. נמצא שהבעל הבית יוצא קרח מכאן ומכאן, שמצד אחד מחייבים אותו לקחת הכשר, ומצד שני הוא לא יכול לקבל הכשר מגוף או וועדת כשרות המקובלת, וגם מי שיראת שמים בוערת בו ורוצה לקבל השגחה, מוצא קושי לקבל השגחה, א"כ מה יש לו לעשות.

לה. **פיקוח מרב או מורה הוראה.** ולכן העצה הנכונה הוא לפנות לרב או מורה הוראה המכירו אישית ושעוסק ומתמחה בעניני כשרות וכדומה, ולבקש ממנו שהוא ישגיח על הנעשה במטבח הביתי שלו, ויפקח על המוצרים באופן המועיל עם ביקורי פתע והנחיות, ושיהיה זמין על כל שאלה הלכתית שיכולה להתעורר במטבח.

לו. **כתב הכשר.** והרב יעניק לו כתב הכשר בר תוקף שיעיד שהכל נעשה כדת וכדין ושהוא מכירו כאיש מוחזק בכשרות, ובכך יקל על המכין אוכל להתפרנס מאוכל מוכן עם פיקוח, ויעזור צרכנים ובעלי שמחה להגיש אוכל בחזקת כשרות לכולם, ובזה יתקיים המשך המסורת והתקנה של 'וועד ארבע ארצות' שנתקן ע"י גדולי עולם (אות י"א), ויתוקן פרצה שנתפרצה אצל רבים, ויזכו את הרבים לאכול מן הכשר הראוי, ויאכלו ענוים וישבעו.

<p>נתרם ע"י הרוצה בעילום שם להצלחה בכל הענינים</p>	<p>"הנני מפרסם שעשיתי סגולת רבי מתא בן חרש וראיתי ישועה"</p>	<p>נתרם לע"נ האשה החשובה מרת ח'י' חנה שמאהל ע"ה ב"ר חיים דוד הלוי ז"ל נפטר ל' אדר א' תשל'</p>
--	--	---

חוקי חיים